

Pósa-szobor Gömörben – Egy szál virág a Pósa-szobor alá*

Gyóry Dezső (1900-1974)

Pósa-szobor Gömörben

A gyermek jegyében, a folytatás és a jövő célszimbólumának égisze alatt indult meg az egész országra kiterjedő gyermekmentő akció, mely nevében is felragyogtatta a bölcsők és iskolák drága kis lakóit: „A demokrácia a gyermekért.” És csodálatos: miként köztársaságunk elnöke is megállapította, az akció már indulásában is összefogta, egymás tenyerébe helyezte az itt együtt élő népek intellektueljeinek munkakész kezeit. A gyermek és a kultúrérzés beszédes és sokatmondó diadala ez.

A gyermek jegyében és az igaz kultúrmisszió megbecsülésének nemes elgondolásából indult el egy szerény, de annál jelképesebb súlyú akció Gömör megye egyik Balog menti falujából, a Pósa-nemzetség ősi fészkeből, a leghíresebb Pósának, a magyar gyermekköltészet nagymesterének hódolandó.

A háború utáni generációk már alig tudják értékelni ezt a nótás, csengő-bongó versikéjű, nagyszívű gyermekimádót, és nem tudják, mit jelentett évtizedeken át Pósa bácsi híres lapja, *Az Én Ujságom*. Aki hatéves korában silabizálta kedves első számait, ma már deres ember, túl az ötvenen.

Ezek emlékeznek arra a láthatatlan forradalomra, amit a Pósa-lap csinált, mikor a magyar gyermekek hiányzó magyar költészetét megteremtette, s jóízű friss meséket, verseket és rigmusokat teremtett az idegenből plántált, citromos és sokszor nyálkás fordítás-gyermekirodalom helyébe. Nem a zsenik, csak a talentumok fajtájához tartozott, de a legolvasottabb s a legtöbbet szavalt magyar poémák írója volt: a gyermek ezrek adták szájról szájra. De a felnőttek is szívesen dúdolták Dankó és Lányi megzenésítette népdalait. A Vásárhelyi sétatéren..., Volt nekem két ökröm..., Haragszik a pusztabíró... szép nóták jó szövege Pósától való, akinek faluversei sokban hozzájárultak ahhoz, hogy az új magyar irodalomnak a magyar paraszt felé fordulása nem kösziklára hullajtotta magjait.

Negyvenöt éve, hogy a radnóti fiú megindította híressé vált gyermekújságját, s a Balog menti kis faluban lázas és ünnep előtti készülődések folynak az iskola tájékán. Mint a Magyar Tanító ismerős oldalairól olvasom, Bodon Lajos, a Pósa-falu igazgatótanítója felhívást intézett a magyar tanítósághoz, hogy adakozzanak egy Pósa-szoboralap javára. Ez ősszel volt. A mozgalom azóta serényen haladt előre, s ma már ott tart, hogy a költő mellszobrát Bodon tanító úr, miközben maga megbetegedett, a karácsonyi vakációban személyesen szállította haza Pósa szülőfalujába, ahol tavasszal készítik elő az ünnepélyes leleplezést. A lelkes akciónak olyan jóízű Balog menti szaga van, mint a kakukkfüves radnóti temető pázsitjának. Valami családi, meghitt levegő csap ki a beszámolóból s Bodon tanító úr felhívásából is, melyben kollégáihoz fordul, s azt kéri, hogy ne nézzék „igyekezetét” hideg közönnyel s adakozzanak az akció javára.

A radnóti felhívást csak a magyar tanítók szűkebb köréhez intézte Bodon tanító úr, a magyar tanítókhöz, akik még ma sem tudnak szavalóórát vagy iskolaünnepélyt rendezni anélkül, hogy Pósa bácsi zamatos vagy csilingelő versikéi fel ne csendülne a magyar gyermekajkakon.

Az akciót mi annyira időszerűtlenül kedvesnek, lefolytatásának részleteit annyira korszerűtlenül családiasnak érezzük, hogy az a hitünk: másokat is ugyanúgy megfog és meghat a Pósa-kultusz néhány magyar magiszterének tiszta kultúrcelemekede. És azt hisszük, hogy a magyar tanítók ügybuzgalma is, de meg a Pósa-kultuszban kifejezésre jutó, mély gyermekszeretet is megérdemli, hogy ennek a felhívásnak tágabb lehetőséget adjunk, s felhívjuk a magyar társadalom minden rétegét: vegyen tudomást a Pósa-szobormozgalomról, s minden szlovenszki magyar juttasson egy pár koronát a radnóti tanító kezéhez. Hogy el ne tévedhessen a jó szándék, ideírjuk Bodon Lajos címét is: Radnót, utolsó posta Rimaszécs.

Nyissuk ki pénztárcánkat egy pár korona erejéig, mert ne felejtjük el, hogy a magyar gyermekköltészet megteremtője nemcsak a gömőri tanítóságnak és a tanítóságnak, de minden szlovenszki magyar embernek hálát érdemlő kultúrhitelzője.

(Magyar Ujság, Pozsony, 1934. február 3.)

Egy szál virág a Pósa-szobor alá

A szülőföld és az anyanyelv az a két hatalmas, az a két megfoghatatlan valami, amihez az ember szerető viszonya olyan örök és olyan feloldó, amilyent csak a földön a legnagyobb szeretet: az anyáé érzett és érez az idők végtelenjén keresztül az idők végtelenjéig. Mint ez is, amazok is ismeretlen titkok birodalmából jönnek, és ismeretlen titkok országa felé vándorolnak. Egy röpké percen, az élet tartalmán át felvillannak előttünk, determinálnak és vezérelnek: jelentik a legszentebb kapcsolatokat, a legrejtettebb vonzódásokat, a legtisztább fájdalomokat és örömeiket, amiket az élet perce alatt emberi lélek öntudatáig felemelhet; jelentenek szeretetet, rajongást és szerelmet, amiért vért és aranyat, életet és egzisztenciát is áldozunk – aztán visszasuhannak a lét és a természet: a bios felfoghatatlan és fenséges többi rejtelmek közé.

Talán épp az érzés irrealitása titokzatos, mert se kélyes agyunk és fantáziánk nem képes kilépni önmagunkból, s mink, az élet része, nem foghatjuk fel az élet törvényi egészét. Talán determináló ereje félelmetes, mert soha, soha még erőszakkal sem tudnók kivonni magunkat búvköréből, amit az anyatejvel, az első szavakkal, az első versekkel, az első tájképekkel szívunk be magunkba. Talán, talán az istenfélésnek és istentisztelésnek legszebb megnyilatkozása ez bennünk, mit cserébe érzünk azért a szeretetért, mellyel Isten ajándékozott meg bennünket az édesanyában. Akárhogy van, nyelvünk pontosan s szembeöbentően kifejezi a közeli rokonságot e három nagy érzés között, amikor anyáról, anyaföldről és anyanyelvről beszél. A nyelv lelke bátran és világosan ki mondja ezt a közeli rokonságot, s mi már csak az ismétlés és szószaporítás hibájába esnénk, ha ezt azzal magyaráznók, ez azért van, mert mindhárunkban a legfelsőbb Lény szól hozzánk, hiszen mindhárman csak az istenség legszebb megnyilvánulási formái.

Anyánk, aki kezünket vezettet, szánkat és szemünket irányítottad, mikor először találkoztunk velük: Szülőföldanyánk, akihez már az életben mindig és mindenhol visszavágyunk, mert halálunkban is benned akarunk megpihenni; és édes Anyanyelvünk: ti ragyogó Szentháromság, higgyétek el, csak egy régen elfelejtett primitív istentiszteletnek félős, áhítatos mozdulata remegtetné meg úgy a kezét és a szívet, mint most, amikor egy igénytelen Duna parti virágszálat tépünk, hogy lehelyezzük egy magyar mesemondó szobra alá. Ott valahol a kakukkfüves temetőjű, Balog parti faluban, amelynek nevét tízmillió magyar tanulta meg, mert ott látott napvilágot az anya, a szülőföld és anyanyelv szeretetének egy melegsívű magyar rajongója.

Pósa Lajos azonban nemcsak azért szimbolizálta nekünk ezt az érzés-szentháromságot, mert ő is felérezte. Hanem azért is, és ez már az ő érdeme, az ő talentumának igazi értéke – hogy ezt a legfogékonyabb szívek, a gyermekszívek előtt tudta tudatosítani a gömöri magyarok ízes-színes nyelvén. Hol fülbemászó nóták szárnyán, hol csilingelő rímek és ritmusok játékszerén, hol a mesék andalító varázsvesszejével.

A szoborleleplezés ünnepe nemcsak a kezdeményező radnóti magiszter, nemcsak a szlovenszkói magyar tanítótság, hanem az egész magyarság ünnepe. A szobor, amit ma Nemesradnóton lelepleznek, nemcsak a gyermekek nagy mesemondójának és a magyar kultúra egy kedves emlékü értékének megbecsülése. Ez is, de ennél sokkal több is. Aki a radnóti friss Pósa-szobor alá lehelyezi a maga koszorúját, vagy a maga egy szál virágát, az egyszersmind az édes szülőföld, az édesanya, az édes anyanyelv szeretetének hármasságára is virágot hint s hitet tesz. Az hitet tesz ennek a hegyvölgyes és vadvirágos szülőföldünknek szeretete, gyermeki alázatunk átérzése és drága magyar nyelvünk megbecsülése mellett. Az hitet tesz, hogy ezekért él és ezekért akar dolgozni, olyan szorgalommal és olyan kitartással, mint tette az, akit a szobor örökít. És hitet tesz, hogy ebben a szeretetben, ebben az istentisztelő hódolatban és a közös szerelem szolgálatában testvéreink érez mindenkit, aki vele érez és vele ünnepel ezen a meghitt szlovenszkói magyar kultúrünnepen, amiben a magyarság érzése, íme beletorkollik az örök emberi érzések magasságába.

Ez a mi egy szál virágunk, Pósa Lajos.

(*Magyar Ujság*, 1934. július 1.)

* In. *Albumlapok Pósa Lajosnak* (154-156. p.)

Siker^x Kiadó, Budapest, 2014